
Anmeldelser

spredt ud over de to bind i stedet for bare at være samlet i kronologisk rækkefølge efter en samlende indledning. Det samme gælder til en vis grad oversættelserne af Benjamins egne skrifter. Kun forlags-tekniske problemer kan vel forklare, at de to bind ikke er udgivet i sammenhæng. Kompendium-karakteren ville måske være blevet fremhævet. Men det ville næppe have skadet helhedsindtrykket af denne kontrastfyldte tekstsamling.

Henrik Reeh

Det videnskabelige perspektiv

Lars-Henrik Schmidt (red.): *Det videnskabelige perspektiv: videnskabsteoretiske tekster*, Akademisk Forlag 1991, 490 sider, 398 kr.

*

Faget videnskabsteori har på en gang en central og en perifær placering i det universitære miljø. Videnskabsteorien er på den ene side, fra den enkelte fagligheds synspunkt, et fremmedlegeme, men disciplinen indtager til gengæld en central placering i universitetets (og dermed - i hvert fald p.t. - videnskabens) søgen efter identitet såvel som legitimitet. Så længe den isolerede faglighed dominerer over den universitære enhed, kan videnskabsteori leve et liv i relativ ubemærkethed, men omvendt har videnskabsteori været en central slagmark i perioder, hvor en større fællesskabsfølelse gjorde sig gældende på universitetet.

Det er oplagt, at videnskabsteori har levet et stiltørdigt liv i de senere år, og et af de steder, dette lader sig registrere, er på den bemærkelsesværdige mangel på videnskabsteoretisk litteratur. Fornylig er den videnskabsteoretiske litteratur dog blevet beriget med en bog, der præsenterer sig selv som en *lærebog i videnskabsteori* - og man forstår, at der formodentlig tænkes mest på humanistisk videnskabsteori.

Det videnskabelige perspektiv er titlen på det usædvanligt voluminøse skrift re-

Anmeldelser

digeret af Lars-Henrik Schmidt. Bogen er væsentligst en samling af, hvad der hævdes at være "en række *eksemplariske primærtekster*", med kronologiske yderpunkter hos Marx (1846) og Marcuse (1979).

Primærteksterne er delt op i to afsnit "*positioner*" og "*vidensfelter*". Ideen i denne opdeling er ikke ganske indlysende, men oplagt er det dog, at den første del præsenterer forskellige *deciderede* videnskabsteoretiske skoler: pragmatisme, logisk positivisme, strukturalisme, hermeneutik osv., mens anden del vel sagtens ønsker at præsentere *videnskaben på arbejde*. Bogen mener at kunne beskrive det videnskabelige arbejdsmarked igennem arbejdspladserne: historie, evolution, samfund, sprog, psyke og æstetik.

Læseren bliver ført ind i de enkelte primærtekster af korte, kompakte, men i det store hele rigtigt gode introduktioner. Ofte står man dog tilbage med en oplevelse af at primærteksten langtfra indfrie det oplæg, introduktionen udgjorde. Men dette udtrykker givetvis blot, hvor vanskeligt det er at finde kortere og dog tilfredsstillende primærtekster. Alligevel er der givetvis mere inspiration at hente i disse primære fremstillinger end i det sædvanlige halvt fordøjede, halvt fordærvede ugleglyp, man så ofte søger at spise studenter af med.

Ikke desto mindre lider bogen - hvis den ønsker at betragtes som lærebog - af en fatal mangel på introduktion, og det ikke bare af pædagogiske årsager. Enhver antologi - og i særdeleshed en så løst sam-

menhængende antologi, som der her er tale om - har brug for en tekst, der klargør og retfærdiggør, den forbindelse, der åbenbart antages at være imellem de præsenterede tekster.

Faktisk går der forud for de antologiske afsnit en 60 sider lang "introduktion" forfattet af redaktøren, men uanset hvad man i øvrigt kan sige om denne tekst, kan den i hvert fald på ingen måde siges at være introducerende til resten af værket. Der er nemlig tale om et totalt løsrevet essay, der bestemt ikke er uinteressant, men som ikke har nogen relevans i forhold til de øvrige tekster - med mindre selvfølgelig at man ønsker at opfatte den som en primærtekst på linje med de andre; i så fald udmærker den sig ved i særklasse at være den mest uforståelige i tekstsamlingen.

Det på engang vovede og problematiske i at lave en lærebog i videnskabsteori, består i, at en sådan bog aldrig vil være andet end et bestemt udtryk for en bestemt holdning til, hvad videnskabsteori burde eller kunne være. *Det videnskabelige perspektiv* er helt ud i titlen bevidst om dette forhold; *perspektivet* spiller en vigtig rolle i denne bog, hvor redaktøren allerede tidligt gør klart, at viden, i følge hans opfattelse, nødvendigvis altid er perspektivisk.

Det tekst-udvalg, bogen præsenterer, skal vel således også ses som et bestemt perspektiv på disciplinen videnskabsteori, men hvad der egentlig er det samlende i bogens perspektiv forbliver rimeligt uklart - navnlig på grund af fraværet af indledende overvejelser omkring udvalget. Til

Anmeldelser

gengæld præsenterer redaktøren i sit bidrag visse bud på, hvad videnskabsteorien burde være, men denne opfattelse underbygges kun i meget begrænset omfang af det efterfølgende tekst-udvalg.

Historisk set har videnskabsteori og fagets forgængere været opfattet meget forskelligt. Faget er blevet opfattet som det alment dannende element, der skal binde den opsplittede universitære faglighed sammen, faget er blevet opfattet som en nødvendig videnskabelig metodelære, og faget er blevet opfattet som skoling i kritisk metode.

Denne bog synes ikke at knytte direkte an til nogen af disse opfattelser. Det gøres indledningsvis klart, at der ikke er tale om en metodelære; videnskabsteorien går altså ikke forud for videnskaben, og fungerer ikke som foreskrivende i forhold til videnskaben, men er derimod en eftertanke på den videnskabelige praksis. Dermed skulle det også være antydnet, at denne bog, i forhold til de ovennævnte traditioner, trods alt lægger sig tættest op af den kritiske. Metodelæren tages der eksplicit afstand fra, mens det dannende perspektiv blot er totalt fraværende.

Selvom videnskabsteorien ikke her reduceres til positivistisk metodelære, er det alligevel i den samme *videnskabelighed* udgangspunktet tages. Når bogens redaktør vælger at afgrænse tekst-udvalget til det sidste halvandet århundrede, kan det dårligt skyldes andet, end et ønske om at forbinde humaniora med den fra og med sidste århundrede så dominerende videnskabelighed. Det paradoksale er bare, at

det netop bliver i denne opfattelse af videnskabelighed, at humanioras identitet (enhed såvel som selv-genkendelse) forsvinder. Ønsker man at betone en specifik humanistisk faglighed, må man begrunde den langt tidligere end *Det videnskabelige perspektiv* gør. Det er faktisk netop karakteristisk, at videnskabelighedens kolonialisering af det humanistiske domæne fører til et humanistisk Babylon; en udparcelering af det humanistiske felt i forskellige videnskaber. Og hvem indkalder *Det videnskabelige perspektiv* til at redegøre for de humanistiske vidensfelter? - en økonom, en biolog, en sociolog, en lingvist, en psykoanalytiker - og en enkelt filosof.

Videnskabeliggørelsen af det humanistiske felt fører altså til en lang række selvstændige videnskaber, der har det til fælles, at de reducerer det traditionelle humanistiske felt til områder, der ligger uden for det, med den hensigt at videnskabeliggøre det.

Lars-Henrik Schmidts indledende essay fremtræder som helt og aldeles løsrevet fra resten af bogen, og kan således også kun bedømmes separat. Essayet er til tider inspirerende læsning, men ofte er den dominerende oplevelse en voldsom irritation over den, med rette berygtede, schmidtske sprogomgang. Sproget er et dejligt legetøj, og det er bestemt ikke i sig selv et handicap for en tekst, at den udspringer af leg. Hos Schmidt selvstændiggør den sproglige leg sig imidlertid til tider i en sådan grad, at en eventuelt mening fortaber sig i tåger. Tag f.eks. følgende sæt-

Anmeldelser

ning fra bogens side 34: "*Noget kan jo kun være noget ved ikke at være noget*". For nu at udtrykke det mildt anstrenger en sådan sætning den vestlige logik til sit yderste. Men lad så gå, at forfatteren mener at have gjort denne ganske overraskende opdagelse. Værre er den aura af selvfølgelighed, han omgiver sin påstand med ved at indføje det lille *jo*. Man får en mistanke om, at han har ment noget ganske andet, end det han faktisk skriver; f.eks.: "*Noget kan jo kun være noget (bestemt), for så vidt som der er noget, det ikke er*".

I det hele taget stiller Schmidts skrivemåde store krav til tolkningskunsten; undertiden altså fordi man selv skal gætte sig til den mening, der *ikke* er gemt bag de kringlede sætninger.

Det videnskabelige perspektiv er næppe anvendelig som lærebog i humanistisk videnskabsteori, men til gengæld er det bogens fortjenste at præsentere en lang række tekster i dansk oversættelse - heraf adskillige væsentlige. I fotokopimaskinens tidsalder er det jo også en ganske afgørende kvalitet. Til bogens afgørende handicaps hører nemlig også den ublu pris. Skal man give 400 kr. for en bog, må man kunne tillade sig at stille krav om, at bogen er vigtig. Og så vigtig er denne bog ikke.

Asger Brandt

Som en anden Ernest Jastrau...

Carsten Jensen: *Af en astmatisk kritikers bekendelser. Et essay*, Samleren, 1992.

*

Stridighederne i socialdemokratiets top og Carsten Jensens nye bog kan få én til at tænke på, hvilken rolle personen qua person har eller bør have på områder som politik, litteratur og kritik. Det synes at være et epokalt træk ved den sene modernitet, at hin enkelte får vanskeligere og vanskeligere ved at holde sin person og sit privatliv uden for dén diskurs, han eller hun involveres i. Det er nok engang i forhold til det almene, det moderne almene, at den enkelte får stå sin prøve, og der er mindre og mindre traditionelt alment som familie at falde tilbage på.

Det gør ensomhedens problem epokalt emfatisk, eftersom den enkelte for sin overlevelse henvises til sin funktion i systemet, sit arbejde og engagement, for bag denne skal ikke at møde andet end sit eget vilkårlige hylster, sæde mindre for dømmekraft end for idiosynkrasi, som det til og med bliver vanskeligere og vanskeligere for den enkelte at acceptere som en legitim identitetsbagage. Hvad stiller man op, når man næsten ikke kan holde de andre ud(e)?

Angsten i denne situation, angsten for de andre og éns mulige reaktion på deres tilstedeværelse, gør Carsten Jensen til astmatiker, for når sygdommen anfaldsvist